

רמב"ם הלכות תעניות פרק א

הלכה א

מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר + במדבר י" + על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו.

הלכה ב

ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב + ירמיהו ה' + עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם.

הלכה ג

אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה + ויקרא כ"ו + והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי.

...

הלכה ט

כשם שהצבור מתענים על צרתו כד היחיד מתענה על צרתו, כיצד הרי שהיה לו חולה או תועה במדבר או אסור בבית האסורין, יש לו להתענות עליו ולבקש רחמים בתפלתו, ואומר עננו וכו' בכל תפלה שמתפלל, ולא יתענה בשבתות ולא במועדות ולא בראשי חדשים ולא בחנוכה ופורים.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד ב

מר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכין להודות - יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים, ויצא.

מגיד משנה (ר' וידל 1300 טולוז) הלכות תעניות פרק א הלכה ט

כשם שהצבור מתענין וכו'. מלשון רבינו נראה שהוא סבור שהיחיד חייב להתענות על צרתו כשם שהצבור חייב להתענות על צרתו ודבר נכון הוא אע"פ שאין לו הכרח מן הגמרא שיש לפרש כל מה שהזכיר בגמרא בתענית יחיד שהוא כשקבל עליו מדעתו לא שיהיה מחוייב להתענות אבל דברים נראים הם שכיון שהתענית הוא מדרכי התשובה והכניעה כל יחיד ויחיד מחוייב לחפש בדרכיו בעת צרתו ולשוב אל ה'.

שמות פרק ב

(כג) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה: (כד) וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: (כה) וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים:

רשב"ם שמות פרק ב פסוק כד

(כד) ויזכר אלהים את בריתו - שנשבע לשלשתם [האבות] לתת להם את ארץ כנען ועתה נתקרר הזמן של ד' מאות שנה שאמר לאברהם:

רמב"ן שמות פרק ב פסוק כה

ורש"י פירש וידע אלהים, נתן עליהם לב ולא העלים עינו מהם. ונכון הוא על דרך הפשט, כי בתחילה היה מסתיר פניו מהם והיה לאכול, ועתה שמע אלהים נאקתם וראה אותם, לומר שלא הסתיר פניו עוד מהם וידע את מכאובם וכל הנעשה להם ואת כל הצריך להם. והאריך הכתוב להזכיר טענות רבות בגאולתם, וישמע אלהים את נאקתם, ויזכור אלהים את בריתו, וירא אלהים, וידע אלהים, כי ידעתי את מכאוביו (להלן ג ז), כי אע"פ שנשלם הזמן שנגזר עליהם לא היו ראויים להגאל, כמו שמפורש על ידי יחזקאל (יחזקאל כ ח), אלא מפני הצעקה קבל תפלתם ברחמיו:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צז עמוד ב - צח עמוד א

אמר רב: כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים [אם כל ישראל חוזרין בתשובה יבא, ואם לאו לא יבא – רש"י]. ושמואל אמר: דיו לאבל שיעמוד באבלו [דיו לאבל - דין לישראל צער גלות, אפילו בלא תשובה נגאלין – רש"י]

כתנאי, רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע: אם אין עושין תשובה - אין נגאלין? אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב. תניא אידך: רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, שנאמר + ירמיהו ג' + שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם. אמר לו רבי יהושע: והלא כבר נאמר + ישעיהו נ"ב + חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, חנם נמכרתם - בעבודה זרה, ולא בכסף תגאלו - לא בתשובה ומעשים טובים. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: והלא כבר נאמר + מלאכי ג' + שובו אלי ואשובה אליכם. אמר ליה רבי יהושע: והלא כבר נאמר + ירמיהו ג' + כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון. אמר לו רבי אליעזר: והלא כבר נאמר + ישעיהו ל" + בשובה ונחת תושעון! אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר: והלא כבר נאמר + ישעיהו מ"ט + כה אמר ה' גאל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו. אמר לו רבי אליעזר: והלא כבר נאמר + ירמיהו ד' + אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב. אמר לו רבי יהושע: והלא כבר נאמר + דניאל י"ב + ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה וגו'. ושתק רבי אליעזר.

זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא [דף צז עמוד א]

א"ר יוסי כמה אית לן לאתמשכא גו גלותא עד ההוא זמנא וכלא תלי ליה קודשא בריך הוא כד יתובון [הכל תלוי בתשובה] בתשובתא אי יזכו ואי לא יזכו כמה דאתמר בהאי קרא דכתב "אני יי' בעתה אחישנה" – זכו: "אחישנה", לא זכו: "בעתה".

תהלים פרק פא

- (א) למנצח על הגתית לאסף:
- (ב) הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב:
- (ג) שאז זמרה ותנו תף כנור נעים עם נבל:
- (ד) תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו:
- (ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:
- (ו) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע:
- (ז) הסירותי מסבל שכמו כפיו מדוד תעברנה:
- (ח) בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה סלה:
- (ט) שמע עמי ואעידה בך ישראל אם תשמע לי:
- (י) לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר:
- (יא) אנכי יקוק אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו:
- (יב) ולא שמע עמי לקולי וישראל לא אבה לי:
- (יג) ואשלחהו בשרירות לבם ילכו במועצותיהם:
- (יד) לו עמי שמע לי ישראל בדרכי יהלכו:
- (טו) כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם אשיב ידי:
- (טז) משנאי יקוק יכחשו לו ויהי עתם לעולם:
- (יז) ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר?